

Az operai szubrett cigánykereke,

avagy Púderbirodalomban valami történt

Valami történt az operettel 1981. október 24-én este 19 óra 08 perctől a kaposvári Csiky Gergely Színházban. *Dátum és műfaj* antagonizmusát oldotta föl a társulat *Gazdag Gyula* vendég rendező irányításával. (Olyan vendég ő, aki itthon van ebben a színházban.)

Nem előzmények híján pattant ki ez az előadás. *Ascher Tamás*, *Babarczy László*, *Szöke István*, *Acs János* sikeres — olykor brechtli elidegenítő effektusokkal rálátást nyújtó — kísérletei után *Gazdag* rokon szellemben, rendkívül rafinált eszközökkel játszik az operettel. *Gazdag Gyula* „hisz” az operetben; itt majdnem minden úgy zajlik, ahogy az a műfaj nagykönyvében meg van írva, nem mózosi, hanem móríckai törvényekben... Majdnem minden. Csecsemőpopsi-rózsaszínben játszatja *Lehár* operettjét, ám menet közben kiderül számunkra: ez az ordító rózsaszín — éppen tömörségével — csap át más minőségbe, Púderbirodalom paródiájába. Aki mégis hisz benne, *koppant*, mint az a gárgyult szerelmes ott a színpadon, aki bódulatában beveri a fejét abba a harmadik felvonásra valóágos csúszdává épült lépcsőrendszerbe... (*Donáth Péter* diszlete.)

A *tornisztergyerekként* (helyőrségből helyőrségbe áthelyezett) apa fiának neve a *torniszter*), majd katonakarrierként legstótebb magyar, cseh, osztrák garnizonokat bejáró *Lehár Ferenc* „új zsánerű”, a műfajt „forradalmasító” operettjét, *A vig özvegyet* mutatta be a kaposvári társulat. A bécsi premier óta elitelt majd nyolcvan év, s a „forradalmian új” — noha egyaránt értékeljük nagy veristák munkáira emlékeztető zenekari pompáját, részletek már-már operai igényességét — a maga korában diadalmas *Victor Léon*-i szöveg-gel mintha megkoptott volna kissé. Ez volt az érzésünk, amikor a nyáron képernyőn láttuk a margitszigeti tavalyi előadást, és mi tagadás, kissé tartottunk a kaposváritól. Aggályainkat fokozta, hogy a kitűnő énekeltjesítmények mellé nem társult színészi játék, csak brettli-szintű magán-szám a Nyegust játszó aktor részéről.

A Csiky Gergely Színház színpadán nem kosztümös bábuk, hanem emberek mozognak, még akkor is, ha ezek elrajzolt, karikatúrává formált emberek. A történet ennyi: Montenegro — itt és

most *Pontevedro* — bábállam-mocska pénzügyi gondokkal küzd; ezt kell megszüntetnie párizsi követségének avval, hogy *Glavari Hannát*, a dús-gazdag és szép özvegyet kerítőként elvessék a követ-ség alkalmazottjával, *Danilo* gróffal. Amíg az a *hazaffyas* frigy létre nem jön, addig kacskaringós kitérőkkel kell szórakoztatni a publikumot. A legnagyobb baj az, hogy *Danilo* és *Hanna* valóban szerelmesek egymásba, és a szerelem — mint tudjuk — vak, valamint sötét verem. Ám ha „nem lehet a hazáért örökre ölni, viszont szép és dicső a hazáért örökölni”, csak elhárulnak azok az akadályok kedvenceink elől...

Eörsi István alaposan kiporolta az „operett fenekét”. Azt hiszem, *Meilhac* rá sem ismerne *A követségi attasé* című vigjátékára, amely alapműként szolgált az operetthez. *Eörsi* franciássá „kessésített” szövege és *Eörsi* „pontevedrói” bakkeske-öklelőző nyelvezete ütökzik, és petárdásan robban.

A humor és — bármily furcsa — igazi líra váltakozása hoz létre felhőtlenül kellemes színházi előadást. Bár az ötletekben töbözdik rendező és színész, a néző egy pillanatra sem érzi túlzufoltnak a produkciót. Az előadás különlegesen finom *kettősségének* megteremtéséhez olykor elég egy méla-kór-mimikába dermedt arc — *Hunyadikúrti György* buszterkeatonai szomorúságú arca —, vagy *Komlós István* „tanár úr” kicsiségében is *groggy* figurája, amint a hosszú *Göz* mellett táncot imitál; máskor viszont a figurák tényleges megkettőzése, az operett pszeudovilágába valódi élettinjekciózása, mint az államkincstárt szeretője kedvéért meglopó szépasszony jelenetei, a báj-lágy kettősök édelgő hatásának robbantása vagy tisztá-

írává nemesítése stb. A többletben még óriási szerepet játszott az a termékenyítő tény, hogy két neves operaházi vendég énekesnő van jelen a társulatban — hatott énekkultúrájuk az együttesre s hatott rájuk az együttes játéktelligenciája. A szubrett cigánykereke pedig beszédes szimbóluma lehetne az előadásnak: operett, forgóhelyzetből...

Kivel kezdjük? Ha a semmiből a minden felszarvazottak fejedelmét megteremtő „iskolajátékot” produkáló *Koltai Róberttel*, ugyanolyan igazságtalanok leszünk, mint akkor, ha *Desdemona*, *Melinda*, *Violetta*, *Sybill* káprázatos hangú — valóban a *vox humana* elsősegeről meggyöző — alakítójával, a kaposvári *Glavari Hannával*; *Pitti Katalinnal*, *Koltai* konyhopolitikusa csaknem leleplezhetetlen színeszi fogásokkal válik kitűnő alakitássá; egy „mellékes” mozzdulat, egy hangsúlyeltolás — a háta is beszél abban a tragikomikus voveuri pillanatban, amikor felszarvazására rádöbben. Talán nem merész kijelentés az sem, hogy az operai énekesnő, *Pitti Katalin* pályáján fontos állomás ez az operettszeres s mert „nemcsak” tüneményesen énekel, hanem játszik is, rászólgál a ládbogóságos bravó kiáltásokra a finálé után, *Spindler Béla* *pontevedrói* „magyar” *Danilója* már a belépőjével *embert* formál. *A bonviván is ember?* Hihetetlen, de így van. Az a tehetség, amellyel *Spindler* rendelkezik, nem a deszkán; a vizen is megtartaná! A hangja szárnyakat kapott... Varázslatos pillanatok azok, amikor *Pitti Katalinnal* táncolják, vagy inkább ringják azt a „se velem, se nélküle!”-táncot egymás mágneses vonzásában.

Otvös Csilla, *Rosmán, Olympián, Gara Márián* iskolázott gyönyörű hangja és *Róza Tibor* szép tenorja operai pillanatokot teremt. (A hangnyelvi drapériák ellenére!) *Otvös Csilláé* az a „történelmi” cigánykerék... Kettejük mögött panoptikum-pantomimmal megháromszorozva a situációt idéző-jelent *Gazdag Gyula*. Az előadás *főszereplője* a senkit úgy játszó *Bezeréffy Zoltán*, hogy rögtön megérezzük, ez a senki annyira senki, hogy már *Valachi Chaplin*en megyszerű clown — fapofa szürke eminenciás —, akinek „kolószólója” tergeteges sikert azaz felkötötte nyárs merev lábán külön életet élnek... *Akkasztás* kihívást jelent az újságírónak, hogy visszatérjen rá. *Göz István* és *Serj Egged* két ütődött francia magnásból *Pixit* és *Mixit* mixer énekesül; lám, az ikertestés *misocidia* humorizmus! *Elő* kellékelte: a remek *Fűző Eleonóra* és *Rácz László*. *Somogyi Géza* és *Szabó István* nevét említjük meg, valamint a harmóniákat vezetők és s itt már *Hevesi András* zenei vezető, karmester tehervállalásáról is beszélünk. A zenekar úgy szól, mintha rendelkezne a *Lehár* által „előírt” számú muzsikussal. Sikerben *Hevesi* gazdag, *Gázer* heves...

Leskó László

Rumata megosztott egy széttört dinnyén, és felemelte a fejét. A Roppant Hála utcán járt, a tekintélyes kereskedők, pénzváltók és ékszerész-mesterek birodalmában. Kétoldalt ódon házak sorakoztak, boltokkal és terményüzletekkel, a járdák ott szélesek voltak, az úttest pedig granitkockákkal kirakott. A felső emeleti ablakokban kövér arcok tűnédeztek föl, izgatott kíváncsiság fagyott rájuk. Valahol elől parancsolóan kiáltottak: „Oszoljatok!... Nosza, szaporán!...” A tömegben ilyen beszélgetés hallatszott:

— Ők az okai minden rossznak, tőlük kell leginkább óvakodni. Külsőre csendesek, tiszteletre méltóak, ha rájuk nézel — szakasztott kereskedők, de a belsejükben keserű méreg!...

— Hogy elintézték a szerencsétlen flótást... En ugyan megszoktam egyet-mást, de hidd el, felkavarodott a gyomrom a látványtól...

Megint összeverték valakit, gondolta *Rumata*. Legszívesebben más irányba fordult volna, hogy elkerülje azt a helyet, ahonnan a tömeg özönlött. De nem fordult el, csak végigsímitott a haján, hogy egy lehulló tincs el ne takarja az aranyabronconson levő követ. Ez nem kö volt, hanem televíziós adókeszülék objektívja, az abroncs pedig hordozható rádióadó. A Földön élő tör-

ténészek mindent láttak és hallottak, amit a bolygó kilenc kontinensen működő kétszázötven felderítő látott és hallott. Ezért a felderítőknak ez volt a kötelességük, hogy figyeljenek és feljeljenek.

Rumata szétvetette a két kardját, hogy minél több embert bökjön meg, egyenesen nekiment a járólóknak az úttest közepén, s a szembejövőket sietve félrehúzódtak. Négy tagbaszakadt legény ezüstös hordszéket vitt. A függönyök mögött hideg szép arcoska nézett ki. *Dona Oktana* volt, don *Reba* jelenlegi kegyencnöje. Amikor észrevette a lovagot, epedően, jelentőségteljesen rámosolygott. *Rumata* lekapta a kalapját és meghajolt. Gondolkodás nélkül fel lehetett volna ugrani és tárcsát nemese ünnep, sőt, ha ilyen mosolyra mosolygna, ezzel az üvendezés kíséretében feleségéhez: „Most aztán mindenki vigyázzon magára, most mindenkit zsebre vágok, mindenkinek megfizetek!...” Az ilyen mosoly ritka és olykor felbecsülhetetlen értékű. A fegyverbolt elé ért, ahová nemrég benézett, hogy megérdeklődjé a török árát és verseket hallgasson, s újra megállt. Tehát rád került a sor, jószágos *Gauk* atya...

(Folytatjuk.)